

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De Sacramentis In Genere

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XIX. Verbum quod cum elemento Sacramentum facit, non esse concionale,
sed consecratorium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53925](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53925)

CAPVT XIX.

*Verbum quod cum elemento Sacramentum facit,
non esse concionale, sed consecratorium.*

DIXIMVS in Sacramētis res & verba requiri, in quo cum aduersarijs conuenimus. Neque dubitatio vlla superest de re, quid sit illud videlicet, quod in Sacramentis adhibendum est, vt sensibile signum; fatentur enim nobiscum in Baptismo aquam, in Eucharistia panem, & vinum adhibendum. De materijs aliorum Sacramentorum nō est opus hic differere, quoniam ea non habentur ab aduersarijs pro Sacramentis.

Vnum hęc addam, ridiculè Brentium in confessione VVirttembergensi, cap. de Baptismo, excludere Chrisma ab vsu Sacramenti, quod dicat ad elementa mundi pertinere, & in vsu fuisse Iudæis in cæremonijs Testamenti veteris. Nam si ea ratio quidquam valeret, excludere oporteret etiā aquam. Nam aqua magis pertinet ad elementa mundi, quā oleum, cum sit ipsa vnum ex quatuor elementis mundi, oleum verò non inter elementa, sed inter mixta numeretur. In cæremonijs quoq; Iudeorum longè frequentiores erant ablutiones aque, quā inunctiones olei.

Sed his omissis, de quibus alio loco dicendum erit, quæstio grauiissima est de verbo, quod cum re coniunctum, Sacramentum facit? Nam Catholici omnes docent, verbum Sacramenti esse pauca quædam verba à Deo præscripta, quæ super materiam à ministro pronucianda sint; vt in Baptismo illa verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* In Eucharistia illa: *Hoc est enim corpus meum.* & de cæteris ad eundem modum.

At Ioannes Caluius lib. 4. Institut. cap. 14. §. 4. contendit verbum Sacramentale nihil esse aliud, nisi concionem; sic eim loquitur: *Hoc est q̄ vulgò dicunt, constare Sacramētum verbo, & externo signo. Verbum enim intelligere debemus, non quod sine sensu & fide insurratū, solo strepitu velut magica incantatione consecrandi elementi vim habeat: sed quod prædicatum intelligere nos faciat, quid visibile signum sibi velit. Quod ergo sub Pape tyrannide factitatum est, non ca-*

rui ingenti mysteriorum prophanatione: putant enim satis esse, si sacerdos, populo sine intelligentia obstupente, consecrationis formulam demurmuraret. Et infra: Ergo cum de verbo Sacramentali fieri mentionem audimus, promissionem intelligamus, qua clara voce à ministro prædicata plebem in manu ducat, quò signum tendit, ac nos dirigit. Hec ille. Sed an tequam vel probemus aliquid vel refellamus, explicanda est diligenter Caluini sententia.

PRIMO igitur annotandum est, Caluinum, & ceteros aduersarios nostros aliter sentire, & loqui de Baptismo, aliter de Eucharistia, quæ duo sola sunt apud eos propriissimè Sacramenta. Nam in Baptismo duo genera verborum requirunt, Eucharistia vnum tantum: siquidem in Baptismo PRIMO loco requirunt verbum concionale, quo à ministro proponitur, & explicetur promissio diuina. DEINDE requirunt, dum aspergitur aqua, simul dicantur illa verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Id quod patet tum ex libello Caluini de formula ministrandi Sacramentum ex Melanchthone in locis, cap. de Baptismo; tum ex ipsorum quotidiana; tum denique, quia non rebaptizantur apud Catholicos ij, quos Lutherani, & Caluinistæ baptizarunt: quod tamen esset faciendum, nisi illi veram formam Sacramenti adhiberent dum baptizant.

Porro in Sacramento Eucharistiæ Caluinistæ (vt ex formula Caluini perspicuum est) nõ requirunt aliud verbum, quàm instructionis; iubent enim PRIMO loco recitari institutionem Sacramenti ex cap. ii. prioris ad Corinthios, eo ferè modo, quo nos in Missa recitamus lectionem ex eadem epistola ad populi instructionem. DEINDE adhibet concionator explicationem; & tum demum sine vllò signo crucis, aut alio verbo, seu ritu sacro distribuunt panem & vinum. Exstat alia formula Anglorum, qui Geneuæ degunt, in qua post lectionem epistolæ ad Corinthios, & concionem sequitur gratiarum actio conceptis verbis, quam alta voce pronunciat minister, & tum demum sine vllis verbis consecratoriis, distribuitur panis, & vinum.

Lutherani autem non eodem modo omnes agunt, sed alij recitant verba institutionis merè historicè, alij recitant cum intentione

intentione consecrandi, alij nihil recitant: quorum opinio-
nes vide apud Kemnitium in 2. par. Examinis, pag. 346.

Ex quibus sequitur habere aduersarios verum Baptismum,
sed non veram Eucharistiam, nisi fortè admodum paucos, eos
videlicet qui adhibent verba, & fuerunt in Ecclesia ordinati
Sacerdotes.

SECUNDO notandum est, quod Calvinus dicit, verbum
Sacramentale esse concionem, duobus modis intelligi posse.
VNO modo, vt velit concionem esse partem Sacramenti es-
sentialem, ita vt sine concione non fit Sacramentum. ALTERO
modo, vt velit concionem non esse partem Sacramenti, sed
tantùm requiri, vt Sacramentum fructuosè percipiatur.

Et quidem valde p̄babile est, Lutheranos, qui præter con-
cionem adhibent verba consecrationis in omnibus Sacra-
mentis, non requirere concionem ad essentiam, sed ad fru-
ctum tantùm Sacramenti assequendū; proinde cum eis nulla
erit hoc loco altercatio: ijs tamen exceptis, qui verba ipsa Sa-
cramentalia non proferunt ad consecrandum, sed ad instru-
endum, & apertè Euangelij prædicationem vocant, vt facit
Ioannes Brentius in Confessione VVirtembergensi, capit. de
Eucharistia.

At Calvinus videtur quidem interdum loqui de verbo cõ-
cionali, vt de re distincta à Sacramento, vt cum ait lib. 4. cap.
14. §. 3. Sacramentum esse quasi appendicem verbi: tamen sæ-
pius de eo loquitur, vt de parte essentiali Sacramenti. Nam in
verbis supra citatis dicit, Sacramentum constare duabus re-
bus, signo, & verbo, & per verbum dicit se intelligere concio-
nem. Item ibidem explicat de verbo concionali; illud AVGV-
STINI: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*
Vbi sine dubio verbum ponitur de essentia Sacramenti. Nam
ibidem AVGVSTINVS, & ex Augustino Calvinus, ait *Sine ver-
bo, quid est aqua nisi aqua?* id est, aqua sine verbo non est Sa-
cramentum, sed prophanum elementum. Præterea si con-
cionale verbum non esset de essentia Sacramenti, in Eucha-
stia nullum esset verbum, de essentia, apud Calvinistas non e-
nim aliud verbum in eo Sacramento habent, nisi concionale.
Præterea in commentario, cap. 5. ad Ephesios, explicans Cal-
vinus illud (Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ) *Appa-
ret, inquit, nullam in Papatu legitimam esse signorum obser-
uationem*

uatio

uationem. nam verbum quidem per se habere iactant, sed quod sit incatationis vice: quia illud lingua incognita demurmurant, & ita quasi de mortuo elemento potius, quã hominibus destinatum foret; nulla mysterij explicatio ad populum, quã sola facit ut mortuum elementum incipiat esse Sacramentum, **NOTA** vltima verba.

Denique Theodorus Beza omnem dubitationem tollit: ita scribit in libro, quem inscripsit, Summa doctrinã de re sacramentaria: *Quæ est causa formalis Sacramentorum* est ordinatio Dei in ipsius verbo cõprehensa, & ab ipsius ministro explicata secundum eius mandatũ: non autem pronuntiatio ipsorum verborum, neq. vlla vis in vocabulis latẽs. Hęc illi. Ex quo intelligimus verba illa Baptismi: *Baptizo te, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, recitari quidẽ à Calvinistis dum aspergitur aqua, sed non esse illa verba formã sacramenti apud eos; verũ concionem præcedentem esse formam, illa autem verba ad ritum pertinere, ut paulõ infra idem Theodorus indicat: & illa ipsa non proferri, ut consecretur aqua, sed ut etiam inde instruat populus.

NOTANDUM est **TERTIO**, tria esse in quibus nos à Calvinistis dissentimus, quã sunt ordine demonstranda. **PRIMVM** enim nos in omni Sacramento docemus, necessarium esse verba quãdam à Deo instituta pronuntiare in ipsa actione sacramenti: illi solũ in Baptismo id necessarium docent. **SECUNDO** nos docemus, ad essentiã sacramenti non requiri verbum concionale, illi affirmant, requiri. **TERTIO** nos docemus, ad essentiã sacramentorum requiri verba certã concepta, consecratoria, & hæc esse, quã dicantur propria verba sacramentalia; illi hoc totum negant, & magicam incantationem vocant. Nam etiam verba Baptismi, ut dixi, non idẽ recitant dum aspergunt aquam, ut consecretur aqua, sed ut instruat populus, ut sint etiam illa verba pars quãdam concionis: in quo, ut dixi, Ioannes Brentius, & alij quidam Lutherani cum Calvinistis conueniunt. Et hæc est ratio, quã illi lingua vulgari, nos Latina vtamur in sacramentis: illi enim populum docere volunt, qui non intelligit linguam Latinam; nos Deum inuocamus ad sanctificandum elementum. Deus autem omnes linguas intelligit.

Sic igitur **PRIMA** propositio: *Non solũ in Baptismo*

sed etiam in ceteris Sacramentis requiruntur verba in ipsa celebratione mysterij. Probatur. Nam Eucharistiæ, Dominus dum panem benedixit, certa verba pronunciauit, nimirum: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* ac deinde iussit, vt idem nos faceremus: *Hoc inquit, facite in meam commemorationem,* Luc. 22. Debemus igitur & nos certis verbis vti, si facere volumus, quod ipse fecit, vt nobis imperauit.

DICENT forasse, Christum imperasse, vt faceremus, quod ipse fecit, non autem vt diceremus verba, quæ ipse dixit. SED nos respondemus, illud (Hoc facite) referri ad totam actionem Christi, ita vt comprehendat etiam verba. Id quod (vt omittere nunc alia argumenta) discimus ex traditione, & vsu Catholicæ Ecclesiæ, quæ traditio si non recipiatur, in dubium reuocabitur etiam forma Baptismi. Nam vnde, quæso, colligitur, dum aqua aspergitur, dicenda esse illa verba: *Baptizo te, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti:* certe non aliunde quàm ex illis verbis Matt. vlt. *Docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* At ex hoc loco id nõ potest certe colligi, nisi recipiatur Ecclesiæ traditio. Non enim Dominus ait, *Dicite, Baptizo te in nomine Patris, &c.* satis igitur erit, si aspergentes aquam dicamus, *In nomine Patris, & Filij, &c.*

Præterea non etiam dixit Dominus, *Dicite, In nomine Patris, &c.* sed solum ait: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* quæ verba non cogunt, vt dicamus; *In nomine Patris, &c.* sed solum vt baptizemus auctoritate Dei, nimirum vt eius ministri, quod potest fieri, etiam si nihil dicamus. Id quod ex alijs similibus locis demonstrari potest. Nam Marc. vlt. Dominus ait: *In nomine meo demonia eyciet, super egros manus impo- nent, & bene habebunt.* & tamen non erat opus, vt Apostoli, cum aliquem curare volebant, dicerent voce, in nomine Domini, sed satis erat, si cogitatione: nam Act. 9. Petrus excitauit Tabitham. & Act. 14. Paulus sanauit claudum sine vlla mentione nominis Christi. Sic etiam Matth. 18. Dominus ait: *Vbi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorũ.* & tamen non est opus, vt qui volunt congregari in nomine Christi, dicant verbis; *Congregamur in nomine Christi:* sed satis est si conueniãt Christi auctoritate. Sic de- nique

nique Ioan. 5. Dominus ait: Ego veni in nomine Patris mei, & non recepit me: si alius venerit in nomine suo, illum recipietis. vbi non significatur aliud per nomen, nisi auctoritas.

Quod igitur in Baptismo dicere debeamus: *Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, non ex sola Scriptura certè colligi potest, sed ex Scriptura, adiuncta Ecclesiae applicatione, & praxi. Quod si in Baptismo recipitur Ecclesiae auctoritas, cur non etiam in Eucharistia, & ceteris Sacramentis?

De alijs Sacramentis idem probari potest, quanquam non sit valde necessarium, cum ea ab aduersarijs non recipiantur. In Confirmatione perspicuum est, adhibenda esse verba cap. 8. Actor. vbi Apostoli manus imponentes simul orabant. Vnde CYPRIANVS in epistola ad Iubaianum: *In impositione* inquit, *manuum inuocatur, & infunditur Spiritus sanctus super baptizatos*. Idem habet AMBROSIVS libro 3. de Sacramentis, cap. 2. *Post fontem*, inquit, *superest, ut perfectio fiat quando ad inuocationem sacerdotis Spiritus sanctus infunditur*. Idem habet Hieronymus in libro contra Luciferianos. Augustinus lib. 3. de Baptismo, cap. 16.

In Sacramento Pœnitentiæ requiri etiam verba, patet illo Ioan. 20. *Quorum remisertis peccata, remittuntur*, nec enim id fieri potest sine verbis. Vnde Ioannes Chrysostomus commentario eius loci, dicit, Deum vti, & manu, & lingua sacerdotis ad absoluendum; & S. Leo in epist. 91. ad Theodorum dicit, post Baptismum Deum sic ordinasse remedium Pœnitentiæ, ut nisi supplicationibus sacerdotum venia nequeat obtineri.

In Sacramento Ordinis requiri verba, docet AMBROSIVS in cap. 4. prioris ad Thimotheum: *Manus impositiones*, inquit, *verba sunt mystica, quibus confirmatur ad opus electus, accipiens auctoritatem, teste conscientia sua, ut audeat vice Domini sacrificium Deo offerre*. Item Hieronymus in cap. 1. Isaïæ, dicit Ordinationem clericorum fieri ad imprecationem vocis, & impositionem manuum.

In Sacramento Vnctionis ægrotorum, planum est requiri verba ex epistola Iacobi; cap. 5. *Inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, &c.*

Denique de Matrimonio res est perspicua, cum non possit constare mutua consensio, nisi verbis, aut signis æquivalentibus exprimatür. Itaque Calvinus etiam in libro de forma ministrandi Sacramenta, licet Matrimonium non habeat pro Sacramento, tamen vult in Ecclesia celebrari, & præscribit certam formam verborum.

SECUNDA propositio: *Non requiritur verbum concionale ad essentiam ullius Sacramenti.* Probatür **PRIMO**, argumento ab auctoritate Scripturæ negativè, quod ab aduersariis magnifiter solet, & debet, cum nihil oporteat in rebus diuinis facere sine Dei verbo, & ipsi nullum Dei verbū agnoscant, nisi scriptum. Igitur in Scripturis fit mentio Baptismi; primū Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit, &c.* deinde Ioan. 4. ubi habemus, Dominū per discipulos baptizasse; item Marc. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Tit cap. 3. *Saluos nos fecit per lauacrū.* 1. Pet. 3. *Vos saluos facit Baptisma.* Sed in his locis nulla fit mentio verbi, nedū concionis.

Duo tantū sunt loca, ubi fit mentio verborum. **VNVS** est ad Ephes. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* **ALTER** Matth. vlt. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Prior locus explicari debet per posteriorem; tum quia hæc sit regula generalis etiam ab aduersariis celebrata, vt cum id fieri potest, vna Scriptura per aliam explicetur; tum quia Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Anselmus, alijque interpretes ita docent; dicunt enim illud: *In verbo vitæ, significare: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Vnus est Hieronymus, qui in commentario huius loci per *verbum vitæ*, intelligit doctrinam. **SE**d obseruandum est, Hieronymum omisisse literalem expositionem, & solam exposuisse mysticè, id est, vt ipse dicit, tropologicè. Non enim per lauacrum intelligit Baptismum, sed purgationem quamlibet, quæ per doctrinam fieri potest. Omnes autem interpretes, qui ad literam exponunt, per lauacrum intelligunt Baptismum, & per verbum, intelligunt inuocationem Trinitatis.

Remanet ergo solus locus ille Matthæi vlt. *Docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.* quo loco non negamus iuberi, vt instructio præcedat Baptismum: imò hoc ipsum nos docemus;

mus, & facimus; nō enim baptizamus ullos adultos, nisi prius diu multumque instructi fuerint. Sed negamus hoc loco prescribi concionem tanquam partem essentialē Sacramenti, immō asserimus distingui hoc loco apertē doctrinam à Sacramento. Sic enim distinguit S. HIERONYMVS in commentario huius loci: *Ordo, inquit, præcipuus, iussit Apostolus, ut primū docerent omnes Gentes: deinde fidei intringerent Sacramento, & post fidem, ac Baptisma, quæ essent seruanda præciperent.*

Porro, quod diximus de Baptismo, dici potest etiam de Eucharistia. Nam nec Dominus Matthæi 26. nec Paulus 1. Corinthios 11, dicunt fieri debere concionem, cū celebratur cœna Dominica: nec ipse Dominus ullam habuit concionem, nec explicuit vim Eucharistiæ (quod tamen Calanus necessarium putat) in ipsa cœnæ celebratione. Habet quidem postea longissimum sermonem, quem Ioannes describit, cap. 14. 15. & 16. sed is nihil ad cœnam pertinebat, tum quod post cœnam habitus sit, tum etiam, quod nihil inde de cœna Dominus disseruerit. Viderit igitur Calanus, quo Euangelio didicerit, concionem esse formam Sacramenti.

SECUNDO probatur, non esse concionem de essentiali Sacramenti. Nam si ita esset, non distinguerentur officia concionandi, & baptizandi. Quicumque enim concionaretur, ipso baptizaret, quandoquidem ministraret formam Baptismi: & contra, qui baptizaret, concionaretur, cū Baptismus formaliter nihil aliud sit, nisi concio. At contradicit huic sententiæ B. Paulus, cū ait 1. Corinth. 1. *Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare.* In quem locum præclare scribit commentarius, qui tribuitur Ambrosio: ostendit enim multo minus esse baptizare, quàm prædicare, ex eo, quod qui baptizat, solum prænunciat solemnia quædam verba, & aquam infundit, quod facillimum est. Vnde etiam Petrus Act. 10. postquam prædicauerat Cornelio, non ipse cum baptizaret, sed iussit à ministris inferioribus baptizari. Ad secundum Calanum Petrus ipse baptizasse dicendus esset, qui formam præciperet Baptismi.

TERTIO; Si forma Baptismi esset concio, varia essent Baptismata pro varietate concionum: non enim omnes eodem

modo concionantur. At vnum Baptisma esse, sicut vnus est Deus, & vnus Dominus, testatur Apostolus ad Ephes. 4. & Symbolum Constantinopolitanum.

QVARTO; Si forma Baptismi esset concio, falsum Baptismum haberent hæretici, ac proinde rebaptizandi essent: non enim vera esse potest prædicatio hæreticorum. At Ecclesia approbat Baptisma quorumlibet hæreticorum, modò detur verbis præscriptis, id est: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, etiam si addant ipsi peruersissimam concionem, & explicationem, vt docet S. AVGVSTINVS libro 3. de Baptismo, cap. 15. *Si Euangelicus*, inquit, *verbu*, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti* Martion Baptismum consecrabit, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides sub iisdem verbis aliud opinariis, quàm Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Nam sub eisdem verbis, (id est, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*) non solum Marcio, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, sed ipsi carnales paruuli Ecclesie, si possent singuli diligenter interrogari, tot diuersitates opinionum fortassis, quot homines numerarentur. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Nunquid tamen idè non integrum Sacramentum accipiunt.

QVINTO; Baptismus Catholicorum datur sine vlla concione. Et si enim præcedit Catechismus, & sermones, ac prædicationes permultæ, tamen eo die, quo fit Baptismus, ordinariè concio fieri non solet. Et tamen Calvinus non iubet rebaptizari Catholicos, immò fateretur verum esse eorum Baptismum lib. 4. Instit. cap. 15. §. 16. *Tales*, inquit, *hodie sunt Catholicæ nostræ, qui ritè nos baptizatos pernegat, quod ab impiis, & Idololatriis in regno Papali baptizari sumus. Itaque Anabaptismum furiosè urgent, &c.* Quomodo ista cohererent, vt concio sit forma Baptismi, & tamen sine concione verus Baptismus dari possit? Quomodo etiam verba ista ex libris Institutionum concordant cum verbis eiusdem Caluini supra citatis ex commentario 5. cap. ad Ephes. vbi ait, nullam esse apud Papistas legitimam signorum obseruationem, quòd deficit apud eos explicatio ad populum, quæ sola facit vt motuum elementum incipiat esse Sacramentum?

SEXTO, Si forma Baptismi esset concio, paruuli certè baptizandi

perizandi non essent: non enim fieri debet concio, ubi non est, qui audiat, & intelligat. Monet enim Sapiens Eccles. 32. *Ubi non est auditus, non effundas sermonem.* At pueri nihil intelligunt, nec attendunt, aut attendere possunt; igitur non est illis concio facienda: quare nec baptizari debent, aut possunt.

Ad hoc argumentum dupliciter responderi solet; aliqui enim, ut Lutherani, volunt paruulos percipere concionem. Sed hos supra refutaui dilemmate S. Augustini in epistola ad Dardanum. Aut vsus rationis habent, aut non; si non habent, ergo non intelligunt; si habent, ergo sacrilegi sunt, qui Sacramentum recusant, ut patet.

Alij, ut Calvinus lib. 4. Institut. cap. 16. §. 20. dicunt, paruulos non percipere Sacramentum vtiliter pro eo tempore, in quo non est verum Sacramentum percipere, quod postea vtile sit futurum. Sed hæc solutio non est sufficiens. Nam si verbi gratia predicatio est de essentia Baptismi, non minus, quam aqua; certe debet percipi non minus, quam aqua, alioqui non modo non erit utile, sed etiam nullum erit Sacramentum. Quod si aqua aspergeretur à ministro, infantem verò non attingeret, nemo diceret illum esse baptizatum; ergo si concio fiat, & non percipiatur ab infante, nemo dicere debet ex Calvinistis, illum esse baptizatum. Concio autem non verè percipitur, nisi cum intelligitur: non enim dicitur percipere concionem, quæ proprie instructio quædam est, quæ non instruitur, etiam si numerum quendam audiat. Non ergo infantes percipiunt formam Sacramenti, quare nec Sacramentum. Aut igitur Calvinistæ fiant Anabaptistæ, aut definant concionem requirere ad essentiam Sacramenti.

TERTIA propositio: *Requiritur ad essentiam Sacramenti certa forma verborum, quæ non tam instruat circumstantiis, quam consecret et sanctificet elementum.* Hæc est non modo aduersus Calvinum, sed etiam aduersus Brentium, accersos Lutheranos, qui verba ipsa cõsecrationis pronunciant vtiliter ad instruendum populum, non ad materiam consecrandam; & idcirco nefas esse putant, si ea verba Latinè pronunciantur apud populum Latinæ linguæ imperitum.

Probatur hæc propositio *PRIMO*; Verba à Domino prescripta in Baptismo, non habent formam instructionis, sed inuocationis, & benedictionis. Id quod probatur ex ipsa forma loquendi Christi. Non enim ait; *Docete omnes Gentes* non

nomē Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed: *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* vbi verba illa: *In nomine Patris, &c.* respiciunt actum baptizandi, non actum docendi: proinde sonant inuocationem Trinitatis super aquæ asperisionem, non declarationem mysterij ad auditores. DEINDE, si licet Scripturam exponere per Scripturam, perspicuum erit: *In nomine Patris, &c.* sonare inuocationem, non instructionem: sic enim accipitur ista forma loquendi in aliis locis, vt Marci vlt. *In nomine meo demonia eicient.* Actor. 3. *In nomine Iesu Christi, surge, & ambula.* Matth. 7. *Nōne in nomine tuo demonia eiecimus?* & alibi passim. DEINDE, si verba ista ad instructionem pertinerent, valde profectò imperfecta essent. non enim solū instrui debent de Trinitate qui baptizantur, sed etiam de incarnatione, & passione Domini, & præcipuè de promissione gratiæ, ob Christi meritum; quarum rerum nulla in his verbis mentio fit.

SECUNDO; Verba, quæ dicuntur in mysterio Eucharistiæ ab Apostolo, dicuntur verba benedictiōis, quod certè non instructionem, sed consecrationem sonat, 1. Corint. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nōne communicatio sanguinis Christi est?* Idem argumentum duci posset ab aliis Sacramentis, si ea reciperent aduersarij. Vide tamen quæ diximus in confirmatione primæ præpositionis.

TERTIO probatur ex illis Apostoli verbis, 1. Cor. 1. *Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis?* vbi Apostolus demonstrare vult, Sacramentorum auctores non esse eos homines, qui illa ministrant, sed Deum: idque inde probat, quia non dantur in nomine ministrorum, sed in nomine Dei, id est, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nomen igitur in verbis Sacramentorum, inuocationem significat, ex qua colligitur auctoritas. Vnde CHRYSOSTOMVS hom. 3. in priorem ad Cor. *Noli, inquit, mihi dicere, quis baptizauit, sed in cuius nomine; neq; qui baptizat, sed quē in Baptismate inuocamus, requiritur.* Vide de hoc loco, & de hoc argumento Optatum Mileuitanū, lib. 5. contra Parmenianum.

QUARTO idem probatur ex traditione Conciliorum. Nam Concilium Nicænum can. 19. iubet rebaptizari Paulianistas: quod idem statuit Concil. Laodicenum can. 8. de Cataphrygibus. At contra Cōcilium I. Arelatense eodem tempore cele-

bratum can. 8. & Syricius epist. 1. cap. 1. iubent, Arianos nõ re-
baptizari, cuius differentia causa non potest reddi nisi illa,
quam reddit Innocentius I. in epist. 22. c. 5. quia videlicet Pau-
lianista, & Cataphryges non solum non credebant Trinita-
tem, sed nec baptizabant, cum inuocatione Trinitatis at Ari-
ani licet non crederent Trinitatem vnus essentia, tamen ba-
ptizabant in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. At cen-
quantum ad instructionem, & explicationem, tam errabant
circa Trinitatem Ariani, quam Paulianista, & Cataphryges
non igitur instructio, sed inuocatio Baptismum perficit.

QVINTO probatur ex Patribus, qui cum de verbis Sacra-
mentorum loquuntur, non instructionis, sed inuocationis,
consecrationis mentionem faciunt. DIONYSIUS AREOPAG-
ITA in lib. de Eccles. hier. cap. vlt. vocat verba Sacramentorum
τὰς τελεστικὰς ἐπικλησεις, id est, consecratorias inuo-
cationes. IUSTINVS in Apologia ad Antoninum Pium: Sup-
eo, inquit, qui renouendum sibi esse statuerit, parentis reuocant
omnium, & Domini Dei nomen nominatur, atque id ipsum
solum lauaturum istum ad lauacrum ducentes inuocant.
infra: In nomine etiam IESU Christi crucifixi, atque in no-
mine Spiritus sancti abluitur, qui illuminatur. BASILIUS
de Spiritu sancto, cap. 15. Tribus, inquit, mersionibus, ac
dem nomenclaturis, siue inuocationibus magnum Baptis-
mum mysterium perficitur. CYRILLUS catecheseos 3. Aqua
plex, inquit, per sancti Spiritus, Christi, & Patris inuoca-
tionem, sanctitatem consequitur.

ATHANASIUS serm. 3. contra Arianos, circa medium
Cur, inquit, dum inuocatur Baptismate, vnã cum Patre,
ly quoque nomen recensetur? nam vt Pater sit insufficien-
nesaria vox est, &c. vbi docet, tres personas nominari in Ba-
ptismo, non quod vna non sufficiat sanctificare hominem,
quia inseparabiles sunt ob naturae unitate: quocirca vult
ba illa Baptismi non dici, ad instruendum populum, vt heretici
somniaut, sed ad inuocandum Deum, qui per Baptismum
nos sanctificat.

Gregorius NISSENVS in lib. de Baptismo: Omitte, inquit,
mecum confingere, & oppone re, si potes, Domini vocibus, qui
inuocationem, & cognominationem Baptismatis hominibus
instruunt. Et quae sunt verba Domini precepti? Bap-
zan-

zantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Et infra: Submittimus nos Patri, ut sanctificemur, &c.

CYPRIANVS, vel quicumque fuit auctor, in sermone de Baptismo Christi, prope initiū: Verborum, inquit, solennitas, & sacri inuocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis sacerdotum mysteria attributa, visibile celebrant Sacramentum rem verò ipsam Spiritus sanctus format & efficit, & consecrationibus visibilibus inuisibiliter manum totius bonitatis auctor apponit.

AMBROSIVS lib. 2. de Sacramentis, cap. 15. Venit, inquit, sacerdos, precem dicit ad fontem, inuocans Patris nomen, & præsentiam Filij, & Spiritus sancti, utitur verbis cælestibus Cælestia verba, quæ Christi sunt, quod baptizemus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Si ergo ad hominis sermonem, ad inuocationem sancti, aderat præsentia Trinitatis, quantum magis ibi adest, ubi sermo operatur æternus? Similia dicit de verbis Eucharistiæ, lib. 4. de Sacramentis, cap. 4.

AVGVSTINVS lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, cap. 10. Non est, inquit, aqua prophana, & adultera, super quam nomen Dei inuocatur, etiamsi à prophanis, & adulteris inuocetur, quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus verò Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamuis illi sint impudici, & immundi, quia ipsa eius sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo diuina virtus assistit. Et lib. 5. c. 20. Si ergo ad hoc valet, quod dictum est in Euangelio, Deus peccatorem non audit: ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel supra aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? quæ omnia tamen, & sunt, & valent etiam per homicidas.

CAPVT XX.

Soluuntur obiectiones.

OLVENDAE supersunt obiectiones Caluini, qui PRIMO loco profert testimonium S. AVGVSTINI extract. 80. in Ioan. vbi S. Augustinus, postquam dixerat: Vnde tanta virtus aquæ, ut cor-